

УДК 802

к.п.н., професор Петрова Т.І.,
к.п.н., доцент Щукіна Е.І.,

Київський національний університет будівництва і архітектури

НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ЧИТАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У СТРУКТУРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Розглядаються проблеми професійно орієнтованого читання при викладанні іноземної мови у немовних вищих навчальних закладах. Аналізуються види читання, надаються приклади вправ та завдань для навчання професійно орієнтованого читання студентів немовних спеціальностей.

Ключові слова: професійно орієнтоване читання, фахова іноземна мова, професійно спрямована комунікативна компетенція, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Офіційне прийняття України в Європейський освітній простір країн-учасниць Болонського Процесу стало одним з найбільш значущих проявів сучасного процесу просування Європи на Схід. Ця подія є дуже важливим кроком, оскільки від результатів міжнародного співробітництва в галузі освіти багато в чому буде залежати подальший економічний розвиток нашої країни в рамках ЄЕС.

Зрозуміло, що базовою умовою у зв'язку з цим є достатньо високий рівень володіння українськими студентами іноземною мовою, що є одним з обов'язкових компонентів професійної підготовки сучасного фахівця будь-якого профілю. Роль міжпредметних зв'язків зростає, посилюється використання знань, які отримуються під час навчання одному предмету, в процесі засвоєння студентами нових знань з іншого сумісного предмета і їх використання у професійній діяльності.

Професійно орієнтоване читання є невід'ємною складовою частиною іншомовної компетенції фахівців різних галузей. Воно задовольняє потреби в отриманні нової професійної інформації. Вміння читати й розуміти таку інформацію має першорядне значення у практичній роботі майбутнього фахівця. Читання текстів фахового спрямування розширює можливості ефективного цільового опанування нормативного корпусу професійної інформації, сприяє збагаченню загального та професійно орієнтованого термінологічного вокабулярів, а також моделюванню на заняттях тематично прогнозованих ситуацій, характерних для реальної діяльності спеціалістів певного профілю (О.Б. Тарнопольский, Ю.О. Семенчук, К.Ф. Кусько та ін.)

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Накопичено великий досвід методики навчання іншомовного професійно орієнтованого читання як вітчизняними, так і зарубіжними вченими (Г.В. Барабанова, О.Б. Тарнопольский, Т.Д. Шевченко, З.І. Кличнікова, Т.С. Серова, Л.А. Анісімова, А.С. Балахонов, С.А. Жуков, Т.Г. Клепиков, Е.В. Крылова, И.П. Осипова, Е.Ю. Панина, Т.С. Серова, Е.В. Тарасова, С.Г. Улитина, С.К. Фоломкина тощо).

Однак являючись одним з найбільш розроблених у вітчизняній методиці викладання іноземних мов питань, питання, пов'язане з навчанням іншомовного професійно орієнтованого читання, в теперішній час потребує додаткових досліджень, так як вивчення початкового рівня підготовки з іноземних мов та досвід роботи в немовному вузі свідчать про те, що якість навчання іншомовного професійно орієнтованого читання потребує вдосконалення.

Мета статті - проаналізувати і обґрунтувати навчальний потенціал професійно орієнтованого читання при викладанні іноземної мови у немовних вищих навчальних закладах. Розглянуті види читання, вправи та завдання для навчання професійно орієнтованого читання студентів немовних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Професійно-орієнтоване читання (термін був вперше запропонований Т.С. Серовою) - це мовленнєва діяльність обумовлена професійно інформаційними можливостями та потребами, що представляє собою специфічну форму активного вербального писемного спілкування-діалогу, головними цілями якого є орієнтація, пошук, прийом з наступним цільовим застосуванням в професійних галузях знань (Серова Т.С.)

Існує декілька видів читання які залежать від цілей професійно орієнтованого читання. С.К. Фоломкина пропонує наступну класифікацію видів читання: пошукове, переглядове, ознайомлювальне та вивчаюче.

Мета пошукового читання - вилучення необхідної інформації (*reading for specific information*). Пошукове читання спрямоване на пошук конкретної, відносно невеликої кількості інформації з метою її подальшого використання з певною метою. Це може бути дата, час, часи роботи, імена та назви, або більш розгорнута інформація у вигляді опису, аргументації, правил, оціночних суджень. Наприклад, знайти номер платформи потягу в розкладі потягів на вокзалі тощо.

Мета переглядового читання (*scanning*) - збір інформації щодо корисності тексту з метою визначитись, чи знадобиться вона читачу в подальшому. Для цього достатньо ознайомитися з структурою тексту,

прочитати заголовки та підзаголовки, окремі абзаци. Цей вид читання спрямований на пошук конкретних ключових слів та знаходження по ним тої частини тексту, де міститься необхідна інформація. Цей вид читання вимагає суворого обмеження часу для виконання завдання.

Мета ознайомлювального читання (*reading for gist, skim reading* або *skimming*) - розуміння основного змісту тексту. Для даного виду читання достатньо розуміння 70% тексту; головне - це вміння виокремити та зрозуміти ключові слова, навчитися обходити незнайомі слова та не переривати читання. Головне – це вміння узагальнити зміст тексту, тобто синтезувати головне комунікативне завдання тексту - яку інформацію він надає та які думки є найбільш важливими.

Вивчаюче читання - повне розуміння тексту (*reading for detailed comprehension* або *reading for detail*). Цей вид читання спрямований на повне та точне розуміння усіх головних та другорядних фактів, їх осмислення та запам'ятовування. Студент повинен вмінти оцінювати, коментувати, пояснювати інформацію, робити висновки з прочитаного. Для оволодіння цим видом читання студент повинен вмінти здогадуватися про значення слів по контексту, розуміти логічні зв'язки.

Для того, щоб процес навчання іншомовного професійно орієнтованого читання був ефективним, слід враховувати специфіку запропонованого тексту та і цілі тих, хто навчається. Робота над текстом повинна проходити переважно до наступних методично виправданих етапів, а саме: дотекстового, текстового та післятекстового. Вправи та завдання повинні бути гнучкими і різноманітними, спрямованими на формування необхідних навичок та вмінь та складеними у відповідності до вищезазначених видів читання.

Розглянемо основні цілі та завдання кожного з етапів навчання іншомовного професійно орієнтованого читання в немовному вузі.

Дотекстові вправи та завдання спрямовані на підготовку студентів до адекватного сприйняття інформації, усунення прогнатованих мовних складнощів у студентів. На даному етапі обов'язково формування навичок та вмінь читання з будь-якої тематики, у тому числі і тексти з фаху. Головна мета - отримання змістовно-фактуальної інформації – факти, явища, події, їх послідовність та учасники, час та місце дії тощо. Завдання викладача на цьому етапі – максимально зацікавити студентів, щодо інформації тексту, мотивувати їх. Для досягнення цієї мети існує цілий ряд вправ, які сприяють безперешкодній роботі з текстом на цьому етапі. Наприклад: вправи на прогнозування інформації; вправи та завдання на виявлення структурно-змістовних компонентів та лексико-граматичних структур; вправи, спрямовані

на мовну здогадку термінів або незнайомих слів в цілому; вправи на формування навичок та вмінь роботи з словниками.

На текстовому етапі роботи з іншомовним професійно-орієнтованим текстом викладач виявляє ступінь сформованості навичок та вмінь тих, хто навчається та керує процесом засвоєння. В першу чергу, комунікативне завдання повинне бути спрямоване як на вдосконалення навичок та вмінь читання, так і на засвоєння та закріплення лексико-граматичних структур. Завдання даного етапу полягає у виявленні концептуальної інформації. Студентам може бути запропоновано відповісти на питання щодо ідеї автора, як складено текст, чи він містить аргументи або контраргументи, яку інформацію студент отримує після його прочитання. Починати треба з розуміння тексту в цілому, а вже потім розглядати параграфи, речення, слова. Зокрема, серія цільових лінгвістичних завдань типу: вибіркове читання і переклад, переклад речень з новими термінами, виокремлення правильного і неправильного розуміння, граматичні вправи (множинний вибір), лексичні вправи (синонімічний або антонімічний ряди, різнофункціональне вживання деяких прикметників) тощо. Для текстового етапу бажано використовувати вправи та завдання, спрямовані на вичленення інформації, яка може використовуватись майбутніми фахівцями в професійній діяльності.

Післятекстові вправи та завдання повинні бути спрямовані на перевірку розуміння прочитаного, контролю ступеню сформованості навичок та вмінь тих, хто навчається, та можливості використання отриманої інформації у майбутній професійній діяльності. Студенти повинні вміти знаходити в тексті необхідну інформацію відповідно до завдань та цілей дотекстового етапу; вміти інтерпретувати та переказувати текст; висловлювати свою власну думку про прочитане (есе, дискусія, реферат, презентація)

Висновки. Таким чином, використання іншомовних професійно-орієнтованих текстів відкриває великі можливості для навчання іншомовного спілкування студентів немовних спеціальностей, сприяє підвищенню їх професійно-когнітивної активності, розвитку творчого потенціалу, створенню позитивної мотивації до вивчення іноземних мов, ознайомленню з сучасною термінологією майбутнього фаху.

Таким чином, ми вирішуємо одне з головних завдань навчання іноземної мови – формування іншомовної професійної компетенції студентів немовних вузів за сучасними стандартами.

Література:

1. Барабанова Г.В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання у немовному ВНЗ / Г.В. Барабанова. – К.: Фірма “ІНКОС”, 2005. – 315 с.

2. Тарнопольський О.Б. Методика навчання англійської мови на II курсі технічного вузу / О.Б. Тарнопольський. – К.: Вищ. шк., 1993 – 167 с.
3. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С.К. Фоломкина. – М.: Высш. шк., 1987. – 180 с.
4. Чередніченко Г.А., Шапран Л.Ю., Куниця Л.І. Методика навчання іношомовного професійно-орієнтованого читання студентів немовних вищих навчальних закладів. – Київ : 2010.

Аннотация.

Рассматривается проблема профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов неязыковых вузов. Анализируются виды чтения, представлены примеры упражнений и заданий для обучения иноязычному профессионально ориентированному чтению студентов неязыковых высших учебных заведений.

Ключевые слова: профессионально ориентированное чтение, иностранный язык для профессиональных целей, профессионально ориентированная коммуникативная компетенция, профессиональная подготовка.

Annotation.

The article is concerned with teaching the students of non-linguistic tertiary schools professionally-oriented reading in a foreign language.

Key words: professionally-oriented reading, foreign language for specific purposes, professionally-oriented communicative competence, professional training.